

Les finques del Clergat de Barcelona

Elisa Badosa i Coll, *Explotació agrícola i contractes de conreu (1670-1840), Les finques del clergat de Barcelona, Barcelona, 1985.*

El llibre d'Elisa Badosa ens demostra, un cop més, la bona salut dels estudis d'història agrària al nostre país. A diferència de les modes necessàries però sovint passatgeres que fan oscil·lar les fidelitats dels historiadors sense brúixola, la història agrària manté una sòlida i continuada presència en el camp de la investigació. L'èxit de participació assolit pel recent II Col·loqui d'Història Agrària, o la convocatòria d'un nou congrés al voltant del tema de la fil·loxera, en són una bona mostra.

L'anàlisi de les transformacions del camp català des de finals del segle XVII ha estat, sens dubte, una de les qüestions que més ha atret l'atenció dels investigadors. Això ha implicat un major coneixement d'aquest període de la nostra història, però la reiteració dels mètodes d'anàlisi i l'accent posat en la descripció dels canvis en els sistemes de conreu, ha popularitzat el caràcter suposadament exemplar d'aquestes transformacions i ha portat a la mitificació dels canvis produïts en un mai no trobat, idíl·lic camp català.

Estudis recents, entre els quals cal comptar el d'Elisa Badosa, proposen i porten a terme una anàlisi global de l'agricultura que integra tant la descripció de les transformacions del paisatge i de les tècniques agràries, com l'estudi de les repercussions de tot això en l'estructura i les relacions socials

del camp català. En aquest context, l'originalitat del llibre d'Elisa Badosa rau en l'estudi dels comportaments i de les actituds del clergat, i més concretament del clergat barceloní, en relació amb l'explotació de la propietat agrària. La importància del clergat i de l'Església en general dins de l'estructura de la propietat agrària és prou coneguda i d'aquí el valor i l'interès que implica el coneixement de les estratègies emprades en l'explotació de les seves finques. Unes estratègies, d'altra banda, que no es troben mediatitzades per cap influència supraterrèn, atesa, com remarca Elisa Badosa, la racionalitat econòmica que domina el comportament del clergat.

L'enfoc social en l'anàlisi, i la integració al voltant d'aquest eix social dels diversos elements (evolució dels conreus i de la producció, tècniques agrícoles, costos de producció, contractes de conreu, entre d'altres) que configuren i determinen les decisions del clergat barceloní com a propietari, permet de superar la simple constatació de les transformacions de tècniques i paisatges, per plantejar l'evolució i les transformacions de les relacions socials entre finals del segle XVII i mitjans del segle XIX. A partir de les relacions que s'estableixen entre un dels principals propietaris de terra, el clergat, i els pagesos conreadors, Elisa Badosa ens demostra que les transformacions que tenen lloc en el camp català no afecten, només, l'estructura dels conreus o les tècniques agrícoles. En el fons dels canvis hi ha la lluita dels propietaris per maximitzar els seus

guanys a curt i a llarg terme, a costa però, de l'empitjorament de les condicions de vida de la pagesia, abocada a un procés d'empobriment. Tot plegat, en aparent contradicció amb els postulats ideològics i doctrinals que sustentaven i legitimaven la funció del clergat en el si de la societat catalana de l'Antic Règim. I és que, en el fons, la condició de propietari acaba imposant-se a la de pastor d'ovelles. Creixement i crisi, conceptes utilitzats sense gaires reserves, s'han de situar en el context de les relacions socials i econòmiques que els omplen de contingut. Això porta Elisa Badosa a defensar la necessitat de relativitzar la idea de la crisi agrària de finals del segle XVIII. Es va tractar, assenyala, de la crisi d'un model d'expansió agrícola basat en la vinya, el desenvolupament del qual va portar, allí on es va produir, a un seguit de desequilibris estructurals que van generar la contracció del sistema a partir de la contradicció entre l'increment de la superfície conreada i els costos de producció. La minva de pastures i ramaderia a les comarques vitícoles va implicar un progressiu encariment dels adobs i un creixement dels costos de producció. La resposta de la pagesia va ser disminuir les despeses de conreu, fet que va obligar els propietaris a imposar una reestructuració de les relacions de producció entre hisendats i conreadors. A partir dels anys setanta del segle XVIII, el clergat barceloní va endurir les condicions d'accés al conreu de la terra, tot limitant la capacitat de gestió del pagès i negant-se a reconèixer les millores i les inversions realitzades a la finca. L'increment del control sobre el procés de producció fou la resposta dels propietaris a la crisi del sistema expansiu basat en la viticultura, que amenaçava el manteniment de la capacitat productiva de la terra a mitjà i llarg termini.

Crisi d'un model d'expansió agrària, el del monocultiu vitícola, però en canvi, continuïtat i

fins i tot creixement de la producció allí on van dominar altres criteris a l'hora d'explotar la terra, amb la conservació de l'equilibri entre agricultura i ramaderia. Així ho sembla indicar l'evolució d'una hisenda situada a la Plana de Vic, tot i que caldria comparar-la amb d'altres explotacions de característiques similars. Tot plegat fets que ens demostren la complexitat i la diversitat de la societat agrària catalana, i la necessitat d'aprofundir en l'estudi dels sistemes comarcals i regionals, en la línia iniciada, entre d'altres, per Llorens Ferrer, Enric Tello o Enric Vicedo.

JORDI ANDREU SUGRANYES.

NOTICIARI

La Ribera d'Ebre Tercer Premio Bladé i Desumvila «Assaig sobre la Ribera d'Ebre». El tema central del premi és força ambigu, però ha de fer referència a la Ribera d'Ebre. S'hi poden presentar treballs d'assaig, recerca o investigació històrica en art, folklore, etnologia, lingüística, sociologia, agricultura, etc. La dotació del premi és de 100.000 ptes. i l'extensió de 70 a 100 folis. A més d'altres condicions, cal tenir en compte que el termini per a la presentació d'obres acaba el 15 de novembre del 1987. S'hauran de presentar «a doble espai i per quintuplicat. Les obres hauran d'anar signades amb un lema, i acompanyades d'una plica que contindrà a l'exterior el lema i a l'interior el nom i l'adreça de l'autor». Tot plegat s'haurà d'enviar el Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre. Ap. de Correu 3, Flix. Bona sort!

Menorca. Més premis i convocatòries. Aquesta vegada és el «Premi d'investigació cultural Francesc de Borja Moll, II Convocatòria», de Ciutadella. El premi, dotat amb 250.000 ptes i convocat per l'Ajuntament de Ciutadella, haurà de fer referència, preferentment, a treballs d'Antropologia (etnologia, antropologia cultural, etc.) en l'àmbit de Menorca, o català. Entre les condicions específiques cal apuntar que «els projectes, incloent-hi un currículum personal amb els estudis realitzats i l'obra